

Brukerveiledning for Lingdys 3.7

3.7.568.0

Lingit AS

Innhold

Hva er Lingdys ?.....	1
Installasjon.....	2
Installasjon fra CD.....	2
Oppdatering til ny versjon eller nyinstallasjon via internett.....	3
Oppstart og bruk.....	4
Språkinnstillinger.....	5
Microsoft Word.....	5
OpenOffice.org/LibreOffice Writer.....	5
Internet Explorer, Notisblokk (Notepad), Wordpad.....	6
Komponenter.....	7
Forslagsvinduet.....	7
Ordbok.....	8
Talesyntese.....	9
Forslagsvindu, ordbok og talesyntese.....	9
Individuelle innstillinger.....	10
Lingspeak 3.....	11
Verdt å vite.....	13

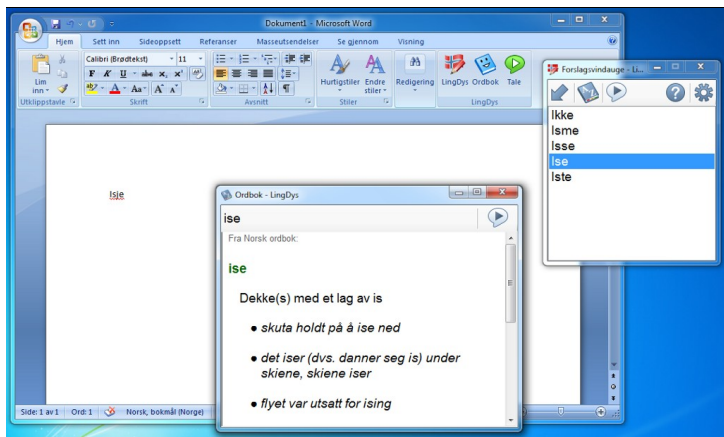
Hva er Lingdys ?

Lingdys er en norsk skrivestøtte som er enkel å bruke. Programmet er spesielt tilpasset dyslektikere og andre skrivesvake. Lingdys kan tilpasses den enkelte bruker. I motsetning til vanlige stavekontroller retter Lingdys stavefeil som er vanlige blant dyslektikere og skrivesvake, deriblant feil som skyldes store ulikheter mellom muntlig og skriftlig norsk.

Lingdys består av en kraftig stavekontroll og ordprediksjon, flere ordbøker og tre norske talesynteser - Lingspeak Arne, Lingvoice Isak og Lingvoice Inger.

Lingdys integrerer seg fullstendig i tekstbehandlerne Microsoft Word, OpenOffice.org Writer, LibreOffice Writer og Microsoft Outlook. Lingdys kan også brukes med Internet Explorer, Notisblokk (Notepad), Wordpad etc.

Sammen med Lingdys får du også skjermleseren Lingspeak 3.

Lingdys sammen med Microsoft Word 2007 på Windows 7.

Installasjon

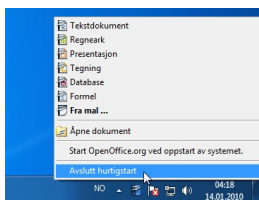
Lingdys blir oftest levert på en CD, men man kan også laste programmet ned fra vårt nettsted www.lingit.no. For å kunne installere må du ha en gyldig lisenskode for programmet. Lingit oppdaterer produktene kontinuerlig, og den nyeste versjonen kan du til enhver tid laste ned fra nettsiden vår.

For systemansvarlige som skal installere Lingdys: Se referansedokumentasjonen på installasjons-CD-en eller sjekk nettsiden www.lingit.no.

Installasjon fra CD

Lingdys må installeres fra en brukerkonto med administratorrettigheter.

Lukk alle program i Microsoft Office, OpenOffice.org og LibreOffice før installasjon. Du må også lukke hurtigstarten til OpenOffice.org eller LibreOffice i systemstatusfeltet nederst til høyre på skjermen, dersom denne er aktiv.

*Klikk med høyre musetast på OpenOffice.org-ikonet og velg **Avslutt hurtigstart**.*

På Windows XP: Sett CD-en inn i CD-skuffen. Dobbeltklikk ikonnet for Lingdys. Installasjonen starter.

På Windows Vista eller Windows 7: Sett CD-en inn i CD-skuffen. Åpne mappeinnholdet på CD-en. Om du ikke får frem valget **Åpne mappen for å vise filene** automatisk, gjør du slik: Åpne

Start-menyen, gå til **Datamaskin** og høyreklikk ikonet for Lingdys, og velg **Åpne**. Innholdet på CD-plata blir vist. Høyreklikk installasjonsprogrammet, som vil hete enten Lingdys eller LingDys.exe, og velg **Kjør som administrator**. Installasjonen starter.

Etter at installasjonsprogrammet har startet, følger du instruksjonene på skjermen steg for steg. Under installasjonen vil du bli bedt om å taste inn lisensen som følger med CD-en. Ha derfor denne tilgjengelig. Merk at lisensen består av fire felt (navn, firma, antall lisenser, lisenskode). Du må fylle inn alle felt **nøyaktig** slik det står i originalkoden.

Når installasjonen er ferdig, vil Lingdys-ikonet vises i systemstatusfeltet nederst i høyre hjørne av skjermen.

Oppdatering til ny versjon eller nyinstallasjon via internett

Den nyeste programversjonen kan du laste ned fra www.lingit.no. Oppdateringer innenfor en hovedversjon av Lingdys (for eksempel fra Lingdys 3.0 til Lingdys 3.6) er gratis.

Den nedlastbare installasjonspakken inneholder en kjørbare .exe-fil. Du starter installasjonen ved å høyreklikke på filen, og velge alternativet **Kjør som administrator** (gjelder ikke for installasjon på Windows XP). Herfra foregår installasjonen på samme måte som ved installasjon fra CD.

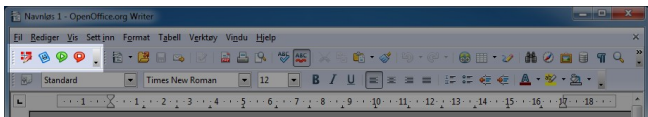
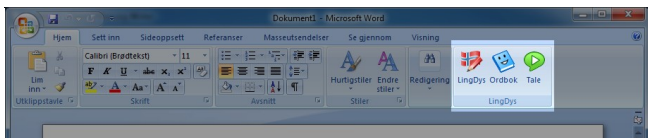
Det er ikke nødvendig å fjerne eldre versjoner av Lingdys før du oppdaterer programmet, men du må avslutte eldre versjoner før oppdatering.

Oppstart og bruk

Start Lingdys fra Start-menyen. Programmet vil nå kontrollere tekst fra Word, Writer, Outlook, Internet Explorer, Wordpad, Notisblokk (Notepad) osv.

Word og Writer

Mens Lingdys kjører, tar det over alle stavekontrollfunksjoner i tekstbehandlerne Word og Writer. På verktøylinja til tekstbehandleren vil du finne tre eller fire nye knapper som gir deg tilgang til funksjonene i Lingdys. Dersom programmet ikke kjører, vil det starte opp hvis du klikker på en av disse knappene.

LingDys-knappene på verktøylinjene til Microsoft Word 2007 og OpenOffice.org Writer 3.1.

Avslutte

For å avslutte Lingdys: Klikk med høyre musetast på ikonet til Lingdys i systemstatusfeltet nede til høyre på skjermen, og velg **Avslutt** i menyen.

Språkinnstillinger

For at Lingdys skal kunne rette norsk tekst, må tekstbehandleren din få beskjed om at du nå skal skrive norsk, og at målformen du skal skrive på er nynorsk eller bokmål. Du velger norsk språk i tekstbehandleren på følgende måte:

Microsoft Word

Endre språk før du begynner å skrive i dokumentet. Har du alt begynt å skrive, merker du teksten (gjernede hele dokumentet) før du endrer språk og skriver videre.

I Word 2003 velger du **Verktøy > Språk > Angi språk** i menylinjen, eller du dobbeltklikker på språkvalget nederst i midten i Word-dokumentet. I Word 2007 velger du arkfanen **Se gjennom** og klikker på knappen **Angi språk**, eller du klikker på språkvalget nede til venstre i Word-dokumentet. I Word 2010 (og Outlook) velger du arkfanen **Se gjennom** og klikker på knappen **Språk**, og deretter **Angi korrekturspråk....** Du kan også klikke på språkvalget nede til venstre i Word-dokumentet.

Velg en norsk ordliste (*Norsk (nynorsk)* eller *Norsk (bokmål)*) fra listen i dialogboksen **Språk**.

NB! Fjern haken ved funksjonen **Identifiser språk automatisk** i dialogboksen **Språk** for å forhindre at Word på egen hånd endrer språket i dokumentet når det treffer på et ord det ikke kjenner igjen, og på denne måten setter Lingdys ut av funksjon.

OpenOffice.org/LibreOffice Writer

Endre språk før du begynner å skrive i dokumentet. Har du alt begynt å skrive, merker du teksten (gjernede hele dokumentet) før du endrer språk og skriver videre.

Klikk språkvalget nederst i midten på Writer-dokumentet og velg en

norsk ordliste fra listen. Velg **Andre...** dersom språket du ønsker ikke finnes i listen.

Kontroller at det under **Verktøy > Innstillinger... > Språkinnstillinger > Skrivestøtte > Tilgjengelige språkmoduler** ikke er *Hunspell SpellChecker* som er avkrysset, men derimot *Lingdys*.

Internet Explorer, Notisblokk (Notepad), Wordpad

Dersom standardspråket på datamaskinen er satt til nynorsk, vil Lingdys gi nynorske forslag i forslagsvinduet når du skriver i Internet Explorer, Notisblokk (Notepad) eller Wordpad. Likeledes dersom standardspråket er satt til bokmål.

Komponenter

Forslagsvinduet

Forslagsvinduet er en av de viktigste komponentene i Lingdys. Forslagsvinduet viser to sentrale funksjoner i Lingdys, **ordprediksjonen** og **stavekontrollen**.

Dersom du har krysset av for valget **Vis prediksjon** i Lingdys-innstillingene, foreslår *ordprediksjonen* i Lingdys rettstavede ord fortløpende mens du skriver. Dersom ordet du skriver ikke finnes i Lingdys-ordlisten, kan det hende det ikke blir vist noen forslag. Da vil du først få forslag når ordet har blitt korrigert eller skrevet ferdig.

Etter at du har avsluttet et ord, enten med mellomrom eller tegnsetting (punktum, komma o.l.), vil *stavekontrollen* i Lingdys vise forslag til stavemåte i forslagsvinduet.

Har du skrevet et ord riktig, legger det seg øverst i forslagsvinduet. Resten av forslagene blir rangerte etter hvor ofte de statistisk sett opptrer i en "typisk" norsk tekst. Ofte brukte ord ligger lengre opp i listen enn mer sjeldne ord.

For å stavekontrollere et ord i teksten, plasser innsetningspunktet i det aktuelle ordet (klikk en gang midt i eller bak ordet).

Er du usikker på et ord som blir vist i forslagsvinduet, kan du slå det opp i ordboken: Merk forslaget og klikk **Slå opp** i forslagsvinduet. Klikker du **Les opp** i forslagsvinduet, leser talesyntesen det merkede ordet.

Forslagsvinduet til Lingdys.

Knappene i forslagsvinduet er, fra venstre mot høyre:

- **Sett inn:** Setter et merket ord fra forslagsvinduet direkte inn i teksten.
- **Slå opp:** Slår opp merket ord i forslagsvinduet i ordboka (også ord som er markert i andre Windowsprogrammer).
- **Les opp:** Leser opp merket ord i forslagsvinduet (også all markert tekst i andre Windowsprogrammer).
- **Hjelp:** Viser hjelp for Lingdys.
- **Innstillinger:** Viser innstillingene for Lingdys.

Funksjonstastene F2-F12 fungerer som hurtigtaster for å sette inn forslag. Disse kan endres etter behov.

Ordbok

Lingdys inneholder tre ordbøker: *Norsk ordbok for grunnskolen* fra Kunnskapsforlaget og *Norsk ordbok* fra Cappelen Damm, samt *Nynorskordboka* fra Samlaget. Du kan slå opp i ordboka på følgende måter:

1. Slå opp et ord fra dokumentet: Plasser innsetningspunktet i det aktuelle ordet (klikk midt i ordet) og klikk boken på verktøylinjen til Word/Writer.
2. Slå opp forslag fra forslagsvinduet: Merk det aktuelle forslaget og klikk **Slå opp** i forslagsvinduet.

Talesyntese

Lingdys inneholder de norske stemmene *Lingvoice Isak*, *Lingvoice Inger*, *Lingvoice Inger Enkeltord* og *Lingspeak Arne*. Alle stemmene fungerer på både nynorsk og bokmål, og kan lese opp sammenhengende tekster, enkeltord i forslagsvinduet og innholdet i ordboken.

Opplesning av tekst fra dokumentet: Merk den aktuelle teksten og klikk **Les opp tekst** på verktøylinjen til Word/Writer. Avbryt opplesningen ved å klikke på **Stopp opplesning**.

Opplesning av forslag i forslagsvinduet: Merk det aktuelle ordet i forslagsvinduet og klikk snakkeboblen i forslagsvinduet.

Opplesning av oppslag i ordboken: Klikk snakkeboblen i ordboksvinduet. Opplesningen kan avbrytes ved å klikke på snakkeboblen på nytt.

Forslagsvindu, ordbok og talesyntese

Hver av disse komponentene er nyttige hjelpemiddel, men den beste hjelpen får du først når komponentene blir brukt sammen. Stavekontrollen gjør det mulig å raskt finne det riktige ordet. Ordprediksjonen kan også være til hjelp med å finne riktig ord mens du skriver.

Andre feil blir først tydelige ved høytlesning av teksten. Ofte kan forslag i forslagsvinduet ligne på hverandre. Opplesningsfunksjonen kan da hjelpe deg med å plukke ut det riktige forslaget. Om dette ikke hjelper deg, er oppslag i ordboken et nyttig hjelpemiddel. Gjør deg fortrolig med de forskjellige mulighetene i programmet.

Individuelle innstillinger

For å endre innstillingene til Lingdys, klikk **Vis innstillinger** i forslagsvinduet.

I innstillingene kan du tilpasse Lingdys den enkelte brukers spesielle behov og preferanser. Du kan blant annet tilpasse størrelsen på ordlista, justere talehastigheten på den kunstige stemmen, velge kontrollmetode til bruk i stavekontrollen, definere hurtigtaster eller definere egne brukerord og brukerregler. Du kan også endre utseendet til Lingdys ved å bytte mellom ulike ikon-tema.

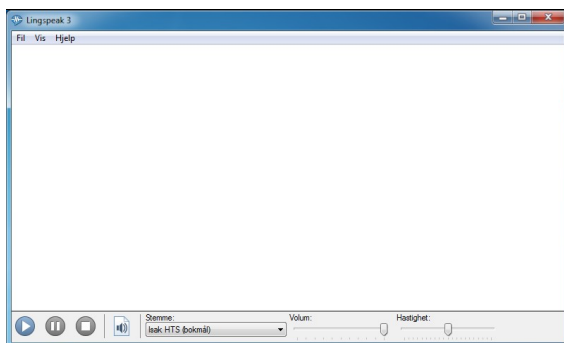
Er du usikker på hvordan en funksjon eller en innstilling fungerer, trykk F1. Da blir referansedokumentasjonen for Lingdys vist, hvor du kan lese mer om den aktuelle innstillingen.

Lingspeak 3

Lingspeak 3 er en skjermleser og en oppleser. Det unike med Lingspeak 3, er at det gir veldig god støtte for visualisering mens det leses opp fra andre programmer. Det er lagt stor vekt på at Lingspeak 3 skal være enkel å bruke og oppfylle kravene til universell utforming. I tillegg til vanlig tekst kan Lingspeak lese opp nesten alle elementer du ser på skjermen, også knapper, menyer og mye mere.

- Du starter Lingspeak via Lingspeak-snarveien på skrivebordet. Du kan også starte Lingspeak fra Start-menyen til Windows.
- Du kan nå få lest opp tekst tilhørende et element (f.eks en knapp) ved å peke på det, og trykke og slippe CTRL-tasten. Dette defineres som skjermlesermodusen.
- Du kan også få lest opp tekst ved å markere den, og trykke og slippe SHIFT-tasten. Dette defineres som opplesermodusen.
- Du kan også skrive inn tekst, kopiere inn tekst eller skanne inn tekst (f.eks med C-PEN) i hovedvinduet for å få den lest.
- For å avslutte Lingspeak velger du **Fil > Avslutt** i hovedvinduet.

Lingspeak har sin egen brukerveiledning, som du kan lese (eller få lest opp!) ved å velge **Hjelp > Vis hjelp** i hovedvinduet. Det finnes mere utfyllende informasjon om Lingspeak på våres hjemmeside. Der vil du også finne brukerveiledningen som PDF-dokument.

Hovedvinduet til Lingspeak.

Verdt å vite

Tips: Stavekontroll på flere språk i samme dokument

Noen ganger er det nødvendig å veksle mellom ulike språk i ett og samme dokument, for eksempel når man skal sitere fra en tekst. Dette er fullt mulig:

Merk og velg den korrekte språkinnstillingen for hver enkelt tekstdel i Word, Outlook eller Writer, slik at begge stavekontroller blir brukt. På denne måten kan Lingdys bli brukt sammen med for eksempel Lingright. Alle programmene kan kjøre samtidig sammen med Word eller Writer. Om det er forslagsvinduet til Lingdys, Lingright eller Lingdys Tysk som viser forslag, avhenger av språkinnstillingene i dokumentet.

Hvis du ikke har Lingright og Lingdys Tysk, eller du skal skrive på et annet språk enn norsk, engelsk og tysk, vil Word/Writer bruke sin egen stavekontroll for det aktuelle språket.

Dersom du skriver i andre tekstbehandlere enn Word, Outlook eller Writer, vil forslag komme opp i de forslagsvinduene som er aktivert.

Tips: Snarveier i Microsoft Word

Word har flere snarveier som forenkler skrivingen. For eksempel aktiverer tasten F7 stavekontrollen, eller når du høyreklikker på et ord med rød strek, vises en nyttig kontekstmeny. Mens Lingdys kjører, kan du bruke disse og andre snarveier som før. Merk at du da fremdeles bruker stavekontrollen i Lingdys.

Tips: For at Lingdys-ikonet alltid skal være synlig i systemstatusfeltet til Windows 7

1. Klikk pilen **Vis skjulte ikoner** til venstre for systemstatusfeltet.
2. Klikk **Tilpass** i vinduet som kommer frem.

3. Finn **Lingdys** i listen over ikon. Endre virkemåten til **Vis ikon og varslar**. Klikk **OK**.